

ALSNÖHUS - ETT SVENSKT MEDELTIDSPALATS

Kungsgården Alsnö, eller Alsnu som den ursprungligen skrevs, är omnämnd första gången år 1200. Då skänkte kung Sverker Karlsson en gård i Sundby på Munsö till kyrkan, I gåvobrevet säger han att fiskevattnet dock ska tillhöra *Mansionem Regiam Alsnu*, kungsgården Alsnö. Därefter är inget känt om platsen förrän palatset Alsnöhus byggs där under senare delen av 1200-talet.

Alsnöhus grävs ut

1916 fick den unge konstvetaren Bengt Thordeman i uppdrag att göra en utgrävning av palatsruinen. Initiativet hade kommit från tidningsmannen Ernst Klein, som önskade följa en utgrävning att rapportera om i Svenska Dagbladet. Utgrävningarna kom att pågå åren 1916 -1918 samt 1920. Till sin hjälp fick Thordeman arkeologen Hanna Rydh, som nyligen avslutat sin utbildning. Under tio år ägnade hon sig åt förhistoriska undersökningar på Adelsö.

Vad en enorm tegelhög dolde

När utgrävningen började var det som syntes av ruinen en mycket stor tegelhög. Sedan man skalat av den och slutningarna nedanför frilades den 13 gånger 30 meter långa resterna av palatsmurarna. Byggnaden var uppförd på en primitiv grund av jord och lösa stenar på vilken lagts en sockel av gråsten. Byggnadens murar bestod av skalmurar, dvs tegelmurar på utsidan och insidan och mellan dem gråstensmur i kalk. Murarna hade förkroppningar (*förstärkningar*) i alla fyra hörnen och strävpelare på en tredjedel av byggnadens längd. Under två tredjedelar av byggnaden fanns en källare med tre meter i takhöjd och grusgolv. Bottenvåningen var sannolikt indelad i två rum, varav ett mindre över den källarlösa delen. Där fanns rester av en eldstad och ett vackert golv samt en vägg mot rummet över källardelen. Nedrasade träbjälkar tolkades som rester av tak över källaren och av golv i det större rummet. In till källaren ledde ett porttorn med en ursprungligen 2,60 m bred port, vilken hade blivit slarvigt igenmurad till 0,75 m.

Hade palatset en eller två våningar?

Gamla avbildningar av ruinen avslöjar inte om byggnaden haft en eller två våningar. Strävpelarna på en tredjedel av byggnaden och mer än femhundra päronformade ribbtegel till valvbågar avslöjade att byggnaden varit försedd med slagna valv i tre sk travéer (*valvavdelningar*). Eftersom det var helt osannolikt att väggen i bottenvåningen skulle ha placerats så att den tillåtit dela ett valv, drog Thordeman slutsatsen att palatset hade haft två våningar.

Rikt utsmyckat

Palatset hade varit rikt utsmyckat. Åtta olika typer av profiltegel hittades, de flesta skurna i våt lera, en del med oavsiktliga avtryck av hund-, katt-, get-, får- och även barnfötter. Ett stort antal utsmyckningsdetaljer huggna i sandsten, kalksten och täljsten överensstämde med motsvarande utsmyckning i Strängnäs domkyrka, Mariakyrkan i Sigtuna och Sko kyrka i Skokloster. Var det samme byggmästare som varit verksam på alla fyra platserna? Endast ett fåtal fönster hade falsar för glas, de flesta var öppna med ett vackert tvådelat masverk. Hur ingången varit konstruerad var något som Thordeman inte lyckades utröna.